

Partizano Juozo Jakavonio golgotos keliai

Kovo 11-osios proga Vilniaus rotušėje buvo surengtas Juozo Jakavonio-Tigro-buvusio Pietų Lietuvos partizano, dabartinio Dzūkijos partizanų vadų J. Vitkaus-Kazimieraičio ir A. Ramanausko-Vanago vadavietės prižiūrėtojo ir globėjo, Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriaus knygos „Šalia mirties“ 2-ojo leidimo (1-asis – 2005 metais) pristatas.

Renginį organizavo ir apie J. Jakavonį papasakojo jo energingoji duktė Angelė Jakavonytė-Rukšteliénė. Dalyvavo žurnalistas Aras Lukšas, partizanų dainas dainavo Veronika Povilonienė, saksofonu-

Juozas Jakavonis prie bunkerio laukia svečių

kus tapus partizanu, kai reikėjo nuolat žvelgti į mirtį, paikerėjo klausytojus.

1945 metais dvidešimtmmetis Juozas su savo draugais partizanais iškasė slėptuvę-bunkerį Jakavonio tėvų kieme, už tvarto, ant Merkio kranto. Kai jis buvo suimtas enkavēdistų, o šeima išblaškyta (tėvas išvežtas į Sibirą, mama su dukterimis išsislapstė dzūkų kaimuose ir pušynuose), sodyba nyko, bunke-

vonių kiemo bunkeryje glaudėsi Dzūkijos partizanų vadai Juozas Vitkus-Kazimieraitis ir Adolfas Ramanauskas-Vanagas. Jame 1945 metais buvo įrengta nedidelė spaustuvėlė, leidžiamas pogrindžio laikraštis „Laisvės varpas“. Tuomet dvidešimtmmetis Juozas Jakavonis buvo partizanų ryšininkas ir dalyvavo Merkinės mūsyje.

(keliamas į 4 psl.)

Išprovokuojamas smurtas

Sventajame Rašte parašyta: „Jeigu tau davė per kairį skruostą, atsuk dešinį. Ši pamokymą daug kas supranta taip: „Tapk geras, nesmurtauk, ir nuolankiai, be pasipriešinimo priimk skriaudas.“ Bet ar toks supratimas nedaro nukentėjusijį pasyvia auka, nestabdančia blogio savo neveiklumu? Tiki iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad šis vienems žinomas pamokymas tarsi pats sau prieštarauja. Prieštaravimas dingsta, jeigu išsigiliname į to meto papročius, pavyzdžiui, kai mušti moterį, vaiką ar vergą buvo galima tik kaire ranka ir nedelnu, bet atbula ranka. Jeigu tas, kuriam sudavė, atsuka dešinį skruostą, skriaudikas toliau mušti nebegali; jis turi arba liautis, arba pripažinti mušamąjį sau lygiu. Tad šis Biblijos pamokymas subtiliai

parodo, kaip sustabdyti smurtą neatsakant smurtu ir netampant smurtautoju. Kita vertus, gal smurtautojas, matydamas nesipriešinančią ir kitą skruostą atsukančią auką, susivoks, kad smurtauti nedera? Tačiau kaip elgtis, jei auka gaus smūgį ir į antrą skruostą?

Teko išgirsti kunigo, kuriame smurtautojas smogė į kairį skruostą, o, atsukus dešinį, gavo smūgį į dešinį, pasakojimą. Kadangi Šv. Rašte neparašyta, ką tuomet daryti, tai stiprus, tvirtas dvasinininkas davė tokį fizinių „atsaką“, po kurio iš nokauto atsigavęs smurtautojas tapo nuolankiu avinėliu. Cia smurtinis atsakas buvo išprovokuotas.

Mūsų laikais demokratiją paskelbė „sventaja karve“, jos „rašto“ aiškintojai, pamynę Sventąjį Raštą, stabdyti

smurto ne tik nesiima, bet ji savo elgesiu akivaizdžiai skatina, net provokuoja. Atvirai smurtu „demokratizuojamas“ ne žmogaus, o Dievo valią pripažįstantis musulmoniškas pasaulis; smurtauja Rusija, smurtauja JAV, smurtauja Europos Sąjunga, smurtautojų gretas įvelta Lietuva. Nepajégdomos, kaip tas tvirtas kunielas, pasipriešinti smurtui, musulmoniškos šalys ignoruoja demokratiją arba priešinasi išpuoliais ginklu.

Sovietinio smurto akivaizdoje prieš musulmonišką Čečeniją, kai demokratinis pasaulis paliko tą tautą smurtautojų valiai, nepilnametė krikščionė lietuviė Eglė Kusaitė ryžosi priimti islamą ir ginti tą tautą ne pagal „krikščionių“ – demokratų, o pagal Dievo valią.

(keliamas į 2 psl.)

Praeities atgarsiai

Panevėžyje, Pasipriešinimo sovietų okupacijai ir Sajūdžio muziejuje, LPKTS choro „Likimai“ vadovė, muziejaus darbuotoja Giedrė Baltuškienė kartu su LPKTS filialo nariais surengė beveik dvidešimties metų senumo įvykių paminėjimą.

Rusijoje padvelkus teisingumo vėjams susigriebė jos vadovai tinklu dangstyti negražių poelgių nuogybę. Vorkutoje, tapusioje mūsų tautos kančią, nelaisvės ir vargo simboliu, radosi teisybė mylinčių žmonių. Organizacijos „Memorial“ nariai, miesto architektas V. Troškinas norėjo sukurti ekskursijų lankomą paminklų kompleksą „Keliai į apsivalymą“. Nežinau, kiek pavyko įgyvendinti tą planą, ar dar nors vienos tautos paminklas, be lietuvių, iškilo tame kelyje.

Pirmasis skulptoriaus Vlado Vildžiūno ir architektų Rimanto Dicėjaus, Vitalijaus Troškino paminklas „Koplyčia“, pastatytas 1992 metais, tapo visų Vorkutos politinių kalinių pagerbimo ir atminimo simboliu. Apie jo atidengimą ir pašventinimą buvo rašyta 2001 metų lapričio 8 dienos „Tremtinyje“ Nr. 471.

I muziejaus salę susirinko LPKTS Panevėžio filialo nariai, tų įvykių dalyviai – savo rankomis paminklą statęs Antanas Šimėnas, šachtose dirbęs Jonas Čeponis ir kiti vorkutiečiai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai.

Tylas minute pagerbėme įvykių dalyvių Romualdo Plaustko, Boguslavo Pranskūno, Kazimiero Zlatkaus, Emilijos Uždavinienės ir visų Amžinybėn išėjusių vorkutiečių atminimą.

Peržiūrėjome 1991 metais – pirmos „žvalgybinės“ grupės: R. Plaustko, J. Šimėnienės, A. Šimėno ir K. Zlatkaus, apsilankymą Vorkutos laužynuose ir šachtose kelius, nufilmuotus žurnalisto Skirmanto Pabedins-

ko. Jis jamžino ir 1992 metų rugsėjo 1 dieną įvykusį paminklo, kurį pašventino Šv. Petro ir Povilo bažnyčios monsinjoras Jonas Juodelis, atidengimą. Dvi valandas užsitęsusি filmo peržiūra neprailgo.

Renginyje dalyvavo ir filmuotos medžiagos autorius Skirmantas Pabedinskas. Jis sakė, kad per žurnalinius veiklos laikotarpį teko filmuoti Vašingtone, Baltuojuose rūmuose, tačiau neišblėsta ir Vorkutoje patirti išpūdžiai. Filmuoteje medžiagoje paskutiniai žodžiai, mano tarti: „Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia“ ir šiandien lieka kaip priesakas kiekvienam lietuviui.

Artėja paminklo Vorkutoje pastatymo dvidešimtmetus. Ar prisimins tauta savo kankinius, ar bus padėta lietuviškų gėlių paminklo papédėje, nors kartą per dešimtmetį? Ar parodysisime Rusijai, kad mes nepamirštame savuojų? Ant paminklo iškaltas užrašas: „Amžina garbė žuvusiems už Tėvynę“. Ar Amžinybė nebus trumpa?

Paminklo statymui daujau siaudėjimo ir lėšų skyrė panevėžiečiai. Miesto taryba paminklo užbaigimui tuomet skyrė 50 tūkstančių rublių, pamatų paruošimui siusto asmens komandiruotės išlaidoms – 13 tūkstančių rublių, aplinkos sutvarkymui atidengimo iškilmėms Vorkutos vadovams perduota 10 tūkstančių rublių. Girdėjome, kad paminklo pastatymo dešimtmeciui, tai yra 2002-aisiais, buvo pasiusta delegacija į Vorkutą, tačiau Panevėžio vadovams ir panevėžiečiams ne tik nepasiūlyta dalyvauti, bet ir šiandien apie tai liko tik nuogirdos. Tikėsimės, kad nors apie dvidešimtmecio paminklą išgirsime iš tų, kurių privalo rūpintis tautos gerove ir prisdengę ekonominių krizės sydu, nepaliks užmarstyti Jos gynėjų.

Algirdas BLAŽYS

Užsiprenumeruokite „Tremtinyje“

Prenumeratos indeksas – 0117.

Prenumerata su pristatymu kainuoja:

1 mėn. – 7,14 Lt, 3 mėn. – 21,42 Lt, 6 mén. – 42,84 Lt.

„Tremtinyje“ išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumerata priimama „Lietuvos pašte“ iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.

Išprovokuojamas smurtas

(atkelta iš 1 psl.)

Is krikščioniškos šeimos kilusi Eglė dėl jos apsisprendimo Bažnyčios priekaištų nesulaukė. Tačiau tokiu jos apsisprendimu susirūpino Lietuvos valstybės saugumo departamentas (VSD), kuris ją, trylikametę, apgaubė materialia ir dvasine, žinoma, imituota musulmoniška globa, neva rengė ją kovai prieš Čečenijos okupaciją. O iš tikrųjų savo antiteroristinei veiklai pateisinti VSD iš Egles galimai „gamo“ teroristę, kurią vėliau turėjo „demaskuoti“ ir už tai sau naują (lėšas, apdovanojimus) gauti. Mergaitė tai galutinai suvokė tuomet, kai VSD ją areštavo, kai glaudžiai bendradarbiaudama su Rusijos saugumo tarnyba ją tardė netik Lietuvos, bet ir Rusijos tardytojai.

Kai VSD nepavyko įrodyti, kad E. Kusaitė rengė teroristinių išpuolių prieš Rusijos ginkluotąsias pajėgas, lietuviški saugumiečiai prieš E. Kusaitę kurpia naujus kaltinimus už prokurorų (pačių išprovokuotus) įzeidimus ar jų garbės ir orumo žeminių. Suvokdama, kad musulmonė Eglė yra smurtautojų auka, ją palaiko ir gina krikščioniškai visuomenė, iškilūs dvasininkai, mokslininkai. Jei Lietuvos laisvės gynėjams ir E. Kusaitės gynėjams kunigams Robertui Grigui ar monsinjoriui Alfonsui Svarinskui teisėsaugininkai baudžiamųjų bylų nedrįsta kelti, tai vienuolei, patyrusiai daugiametį kagebistinį smurtą, Felicijai Nijolei Sadūnaitei, buvo iškelta. Iškelta baudžiamoji byla Egles gynėjui filologijos daktarui Letui Palmaičiui, kurio nuostatų ir argumentų teisingumu prieš prokurorų ir teisėjų nuostatas bei argumentus, pateiktų žiniasklaidoje, netenkia abejoti.

Lietuvoje tēsiasi „pedofilijos bylos“ narplionė. Joje smurtas prieš smurtą akivaizdžiai buvo išprovokuotas; kai prokuratūra nereagavo į mergaitės tévo skundus dėl mažametės, galimai pritariant jos motinai, seksualinio prievertavimo, tapo panašu, kad skundėjas D. Kedys įvykdė žmogžudystę. Po tariamo žmogžudžio galimai smurtinės mirties mergaitę globoja jo sesuo, o teismai reikalauja mergaitę Deimantę, neįsklausius iš jos norą, nedelsiant grąžinti motinai.

Reikia priimti apsisprendimą, kur dukra Deimantė nori gyventi, o ji praleido didžią savo vaikystės dalį Ke-

džių namuose, tačiau nepabaigus pedofilijos bylos, kurioje Deimantės motina gali būti įtarta kaip kaltinamoji ir po teismo apribotos jos motinystės teisės, dukros grąžinimo motinai klausimas yra per ankstyvas. Tuo metu Lietuvos teisėsaugininkai jau akivaizdžiai parodė prievarą. Apmaudu, kad panašų smurtą palaiko kai kuri žiniasklaida.

Antai balandžio 2 dieną Ritos Miliutės vestoje Lietuvos radio laiduje „Rūpestis dėl vaiko gyvenimo ar viešųjų ryšių projektai siekiant visai kitokių tikslų?“ klausytas galėjo išgirsti teisiškai nepamatuotus ir nemotyvuotus tvirtinimus, kad teismų sprendimai Garliavos rezonansinėje pedofilijos byloje turi būti nedelsiant vykdomi, mergaitė Deimantė turi būti grąžinta motinai, nes motinos Laimutės Stankūnaitės teisės nėra apribotos, o D. Kedžio sesers Neringos Venckienės globa nėra įteisinta. Minimos laidos vedėja ir jos nuostatomis palankūs dalyviai iš tikrųjų bukai pateisino skubotą Kėdainių teismo sprendimą, tačiau nepateisino mergaitę ginančios visuomenės ir politikų elgesio, nors akivaizdu, kad tiesa ir teisingumas yra pastarųjų pusėje. Lietuvos teisėsaugininkų, smurtiniu būdu vykdančių teismo nesavalaičių ir nepagrįstą sprendimą, veiksmų vaizdus užfiksovo vaizdo kameros, juos pamatė pasaulis.

Lietuvos visuomenė, išgyvenusi penkis dešimtmecius smurto imperijos priespupoje, pati smurto nesiima, joneškatina, o patirdama smurtą, dainuoja, gieda, meldžiasi. Todėl, tarsi nuo kitų valstybių nepriklausomoje Lietuvoje aukščiausios valstybės institucijoms – Prezidentei, Vyriausybei, Seimui, laisvaloriškai prisiėmusiems pareigos ir atsakomybės našta, įsibegėjančio teisėsaugininkų smurto prieš Lietuvos piliecius (valstybės pagrindą ir turinį) akivaizdoje, tūnoti neva ramioje tyloje – nevalia. Tie vadovai, kurie, prisiišdamai pareigas ir atsakomybę, prisiekė Dievo vardu, yra atsakingi prieš valstybę ir prieš tautą.

Daug kančių patyrusių lietuvių tauta yra labai kantri, tačiau jos kantrybės taurė nėra bedugnė... Kas gali garantuoti, kad įtampoje laikomėje visuomenėje nesiras kokio psichiškai nestabilaus atstovo smurto proveržio?

Algimantas ZOLUBAS

Seime daugėja nebepalaikančiųjų svarbiausio energetinės nepriklausomybės projekto

„Visada žinojau, kad tokį svarbių energetinių projekto lengvai įgyvendinti mums niekas neleis. Tą dabar ir matom, bet lengvas kelias – ne mūsų kelias...“, – štai šiai ižvalgiaių premjero ir TS-LKD partijos pirmininko Andriaus Kubiliaus žodžiais, pasakytais kovo 24 dieną partijos tarybos konferencijoje, aptariant Visagino atominės elektrinės (VAE) perspektyvą, būtų galima pradėti pasakojimą apie tai, kas praėjusi antradienį vyko Seime.

Po šventų Velykų susirinkę į plenarinį posėdį seimūnai, net nepasiraitoje švarkų rankoviu, beveik draugiškai sutartinai puolė Visagino atominės elektrinės projekta. Nors šito, žinoma, daugelis nepripažintų. Sakytų, kad jie ne prieš VAE, bet „už demokratiją ir tautos apsisprendimo teisę“. Mat antradienį po pateikimo prieštarta Seimo nutarimo projektu, numatančiam patarimojo referendumu surengimą dėl atominės elektarinės statybų.

Iš 116 užsiregistravusių Seimo narių po projekto pateikimo „už“ balsavo 66, „prieš“ buvo 26, susilaikė 21 Seimo narys. Susilaikiusiu balsais šio balsavimo atveju skaičiuojami kartu su balsavusiais „prieš“. Tačiau susilaikymas yra ir šiokios tokios pozicijos referendumu naujai išsakymas. Už referendumą beveik besalygiškai pasiskė opozicinės socialdemokratų, darbiečių, tvarkiečių, krikščionių partijos frakcijos. Taip pat valdančiajai koalicijai prilausanti beveik visa Liberalų sąjūdžio frakcija. Liberalų ir centro sąjungos frakcija, matyt, besirūpinanti, kad vidaus reikalų ministro portfelis atitektų jų partiečiui Artūrui Melianui, buvo drausminės, bet ne visa. Beveik tokia pati padėtis ir Tėvynės sąjungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijos frakcijoje, kuri šiaip jau turėtų mūru stovėti už besalygišką „taip“ dėl mūsų energetinės nepriklausomybės ir sienai remti A. Kubiliaus vadovaujamos Vyriausybės vykdomus energetinės nepriklausomybės įtvirtinimo projektus. TS-LKD frakcijos gretose prieš referendumą pasisakė 24 Seimo nariai, susilaikė 13, o štai Evaldas Jurevičius netgi sugebėjo balsuoti už referendumą, nors frakcijoje buvo priimtas poli-

tinis sprendimas balsuoti prieš referendumą.

Zinoma, daugelis susilaičiusių gali teisintis tuo, kad tai tėra minimo nutarimo projekto pateikimas. Tad jis turės Seime pereiti dar kelias fazes, už jį dar reikės mažiausiai porą kartų balsuoti. (Šio klausimo svarstymas patikėtas Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui, o svarstymo fazė plenariname posėdyje numatoma gegužės 10 dieną.) Bet ir dabar balsavimo metu parodyta Seimo narių pozicija yra labai iškalbinga: nė viena Seimo frakcija nesugebėjo vieningai ir besalygiškai pasisakyti už Visagino atominę.

Cia reikėtų stabtelėti ir pagalvoti, apie ką vis dėl to mes kalbame? Minėtame kovo 24 dienos TS-LKD partijos tarybos posėdyje apie VAE A. Kubilius teigė: „Keletas žodžių apie patį didžiausią energetikos projekta – Visagino atominę elektarinę. Tai ypač svarbus strategine prasme ir ypač didelės apimties projektas. Noriu priminti, kad bendra naujos elektrinės kaina pagal dabartinių derybų rezultatus – apie 17 milijardų litų. Lietuvos dalis – maždaug 5 milijardai litų. Lietuva ir regionas tokios apimties projekto néra vykdės per pastaruosius du dešimtmecius. Nelabai matau panašios apimties projektų regione per artimiausius 20–30 metų“.

Be to, A. Kubiliaus žodžiai tariant, tai yra pats didžiausias energetikos projektas, siekiant šalies energetinės nepriklausomybės. Jo manymu, jis yra labai naudingas ir ekonomiškai.

„Dar norėčiau pasakyti keletą skaičių, kad artimiausiu laikotarpiu nebūtumėme klaidinami dėl kai kurių ekonominių rodiklių. Mano išitikinimu, projektas yra ne tik ypatingos strateginės svarbos, bet ir ypač ekonomiškai naudingas. Pagal mūsų ir regiono ekspertų prognozes, tuo metu, kai elektrinė bus pastatyta, elektros kaina rinkoje gali būti vidutiniškai apie 18–25 centus. Noriu priminti, kad dabar vėjo jėgainių elektros gamybos savikaina Lietuvos yra 30 centų, Elektrėnuose elektros gamybos savikaina (ir su nauju bloku) – 32–35 centai.

Šiuos skaičius reikia atsiminti, nes Visagino atominėje elektrinėje siekiama gamybos savikaina – 7–10 centų.

Gamybos savikaina skaičiuojama įskaitant elektros gamybos kainą, kuro, generacijos, elektrinės uždarymo, atidibusio kuro laidojimo, amortizacijos kaštus. Prie gamybos savikainos pirmuosius aštunerius metus (nuo 2020 iki 2028 metų) reikia pridėti 7–10 centų kreditų aptarnavimo kainą. Gamybos savikaina ir paskolų aptarnavimas sėlygoja, už kiek VAE galės pardavinėti elekttrą rinkoje. Taigi pirmus aštunerius metus iki 2028 metų elektros rinkos kaina bus apie 18 centų. Nuo 2028 iki 2038 metų paskolų aptarnavimo kaina sumažės iki 5 centų ir VAE elektrą bus galima pardavinėti už 12–15 centų, kai rinkos kaina prognozuojama nuo 18 iki 75 centų. Jeigu elektrinė veiks visus 60 metus, nuo 2038 iki 2080 metų VAE galės pardavinėti elekttrą po 7–10 centų.

Štai ir visa atominės elektrinės ekonomikos aritmetika – mes siekiame, kad jis būtų įgyvendinta ir tame matome didelę ekonominę ir strateginę naudą. Taigi šiuos skaičius raginu gerai matyti ir suvokti, kodėl tie darbai, kuriuos dabar darome, yra tokie svarbūs, – aiškino A. Kubilius TS-LKD partijos tarybos konferencijoje.

Ar pats A. Kubilius yra prieš referendumo idėja? Ne, jis nepasisako prieš piliečių iniciatyvą, kuri iš pat pradžių, dar kovo 22 dieną buvo parodyta, kai 23 žmonių iniciatyvinė grupė, koordinuojama Rimanto Šerkšno, oficialiai kreipėsi į Vyriausiąją rinkimų komisiją (VRK), pareikšdama norą surengti referendumą dėl atominės elektarinės statybos. Kovo 27 dieną VRK išdavė jiems 300 tūkstančių parašų rinkimui skirtus specialius lapus ir, kaip numato mūsų teisės aktai, su teikė tam reikalui 3 mėnesius, taigi iki birželio 27 dienos.

Tačiau tik Seimo pirminkė Irena Degutienė plenarinio posėdžio metu informavo apie piliečių reikišiamą iniciatyvą, o televizijos parodė laimingus ir šiek tiek sutrikusius referendumo iniciatorius, karučiu gabenančius parašų rinkimo lapus. Atsibudo ir Seimo nariai. Na kaip gi jie čia praziopsos tokią puikią progą pasireklamuoti prieš Seimo rinkimus – juk jau ir oficiali rinkimų kampanijos pradžia prasideda!

(keliamo i 3 psl.)

Seime daugėja nebepalaikančiųjų svarbiausio energetinės nepriklausomybės projekto

(atkelta iš 2 psl.)

Taigi ne tiek tam, kad iniciatyvinei grupei palegvintu referendumu sušaukimą, kiek siekdamas savo naudos, Krikščionių partijos frakcijai priklausantis Vidmantas Žiemelis surinko reikiamus 36 Seimo narių parašus (net daugiau) ir įregistruavo nutarimo projektą dėl referendumo. Vadinas, jei iniciatyviems pilieciams nepavyktu surinkti 300 tūkstančių parašų per 3 mėnesius, gal tada tokio referendumo galimybę būtų prastumta Seime. Mat jei Seime būtų nubalsuota už referendumą, neberekėtų ir privalomu parašu, kuriuos surinkti yra labai sunku.

Vis tik kodėl dabar, kai pa- sirošoma koncesijos sutartis su statytojais japonais (firma „Hitachy“) dėl VAE imtasi visais frontais organizuoti viešus veiksmus, nukreiptus prieš atominę elektrinę? Juk tai ne naujas konservatorių, o senas, dar 2005 metais, val- dant socdemams, priimtas sprendimas. Negi Seimo nariai, išitraukę į referendumų organizavimus siekia vien pi- gaus populiarumo? Iš klausimą geriausiai atsako TS-LKD frakcijos narys ir Seimo Ato- minės energetikos komisijos pirmininkas Rokas Žilinskas, kurio išitikinimu, pasi- stačiusi atominę elektrinę Lietuva taptų mažiau pri- klausoma nuo Rusijos, o tai leistų skirti daugiau pinigų al- ternatyvių energetikos rūšių plėtrai šalyje: „Pasistatę ato- minę elektrinę mes taptume mažiau priklausomi nuo vie- nintelio išorinio energijos ir energetinių išteklių tiekėjo. Tai reiškia, kad dalis pinigų, kurie dabar iškeliauja į Ry- tus, liktų čia, o už tuos pini-

gus galėtume plėtoti alterna- tyvas toms pačioms dujoms ir naftai“, – „Žinių radijui“ sa- kė R. Žilinskas.

Ketinimus dėl atominės elektrinės statybos rengti re- ferendumą R. Žilinskas pa- vadino bandymu sužlugdyti projektą. Pasak jo, toks refe- rendumas yra tik sudedamoji dalis Rusijos plano, kuriuo norima neleisti Lietuvai pa- siekti energetinio saugumo.

„Vien iniciatyva žlugdo derybas ir gali lemti paties projekto sėkmę. Prieš remiant tokias iniciatyvas, no- rēčiau paraginti visuomenę išsigilinti, ką ji remia. Rusijos karinė vadovybė Lietuvos energetinio saugumo siekių jardinus kaip tiesioginę ka- rinę, pabréžiu, karinę grėsmę Rusijai. Savaime supranta- ma, bet kuri valstybė imsis veiksmų tokiai grėsmei at- remti. Mano manymu, tam buvo sugalvoti Baltarusijos ir Kaliningrado srities nauju atominių elektrinių projektai, kurie yra neskaidrūs, o neskaidrumai atominėje ener- getikoje reiškia nesaugumą. Tam, kad protestai prieš šiuos projektus virstų protestais prieš atominę energetiką re- gione apskritai. Ir kur, tikéti- na, šie projektais geriausiai su- veiks – demokratinėje visuomenėje. Kuri visuomenė yra demokratinė iš trijų? Lietuva. Rezultatus mes matome. Re- ferendumas rengiamas tik prieš naują Lietuvos atominę elektrinę. Ar mes girdime apie protestus prieš atominę elektrinę Kaliningrade ar Bal- tarusijoje? Nieko panašaus. Aš manau, kad šis referendu- mas yra tik plano dalis, kaip pa- kirsti mus kelyje į energetinį saugumą“, – teigė Seimonarys.

Ingrida VĖGELYTĖ

Atsiminimų ir dainų vakaras

Balandžio 12-ąjį Tuskulėnų rimties parko memoria- linio komplekso Konferenci- jų salėje įvyko atsiminimų ir dainų vakaras „Šalia mirties“. Jo metu prisiminimais apie ginkluotą partizaninį pasiprie- šinimą dalijosi buvęs Dzūkijos partizanas Juozas Jakavonis-Tigras. Jis papasakojo apie dalyvavimą ginkluotoje parti- zaninėje kovoje, suėmimą, žiaurius tardymus ir kalnimą GULAGo lageriuose.

Vakaro metu partizanų dainas atliko Vaicenavičių seima, Vilniaus Žirmūnų gim-

najos moksleiviai, jaunimo folkloro ansambliai „Mindrė“, „Prie progos“ ir „Vieveria“. Tautosakininkas Kostas Aleksynas papasakojo, kuo ypatingos partizanų dainos ir jų sukūrimo aplinkybės. Partizanų eiles skaitė Justas Ara- simavičius.

Renginio dalyviai galėjo aplankytį Tuskulėnų koply- čią – kolumbariumą, muzie- jinę ekspoziciją „Tuskulėnų dvaro paslapty“ ir memoriale komplekse eksponuojamas parodas.

„Tremtinio“ inf.

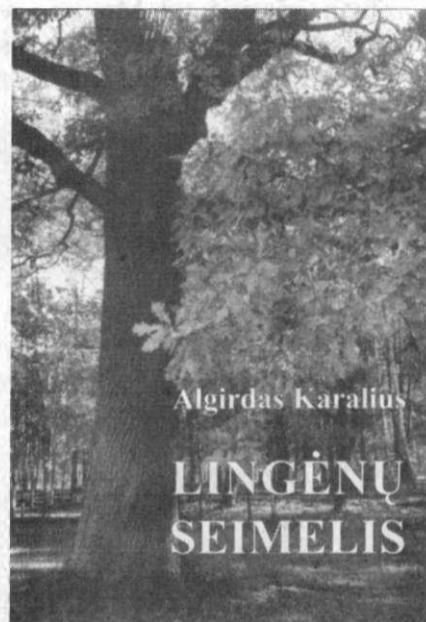
Naujos knygos

Sekmadienių sueigų kronikos

Nedidelis taškelis Rytų Lietuvos žemėlapyje – Rokiškio rajono Juodupės seniūnijos kaimas Lingėnai. Išiterpęs tarp dviejų miškų – Užužerio ir Apūniškio – jis puikavosi, kaip visi didesni ar mažesni Lietuvos kaimai, puoselėdama savo krašto tradicijas ir tikrasias vertybes. Šiandien

kiuoja jų vardus – Antanas, Petras, Jonas...

Kaimo šviesuolis, pirmasis Juodupės valsčiaus viršaitis Juozas Bliūdžius vienas pirmųjų susipažino su NKVD rūmų požemiais ir kamerų atmosfera. Savo pri- siminimuose jis rašė: „Sovie- tams okupavus Lietuvą (1940

metų liepos 29 dieną) mane suėmė. Tardymų metu buvo primetama, kad esu kontrrevolucionierius, kad nusista- tės prieš Sovietų sąjungą ir slaptai organizavęs ginkluotą būrį“. Tik laimingo atsitikti- numo dėka J. Bliūdžiui pavy- ko išvengti tremties.

Žmonių tarpusavio ben- dravimo forma, diskusijų ir pokalbių plotmėje atskleidžiami svarbiausi 19–20 amžiaus politiniai įvykiai: sovie- tų okupacija, Antrasis pasau- linis karas, antroji okupacija su visais savo padariniais.

Štai kaip kaimo šviesuoliai aptarinėjo ir interpretavo Lietuvas Prezidento Antano Smetonos pasitraukimą iš Lietuvos, kai 1940 metų birželio 14 dieną Lietuvai Sovietų sąjunga įteikė notą dėl Vyriausybės pakeitimimo į bolševi- kinę. Istoriniai faktai tokie: gavės ultimatumą Lietuvos Prezidentas Antanas Smetona skubiai sukvietė Vyriausybę ir paprašė jos narius pasi- sakyti dėl notos sąlygų. Kazys Musteikis, valstybės kontrolierius Konstantinas Šakenis ir Prezidentas reikalavo notą atesti ir ginklu priešintis. Vitkauskas, Audėnas, Vasiliūnas, Bizauskas, Raštikis ir Merkys siūlė ultimatumą pri- imti, nesiprieseinti ir tartis su Maskva... Nota buvo priimta 1940 metų birželio 15 dieną. Baigėsi nepriklausomas Lietuvos tarpukario era. Lietuvą okupavo Sovietų sąjunga.

Lingėnų kaimo vyrai šiuos įvykius „interpretavo“ taip: „Negarbingai baigėsi... Nors

protestą būtų pareiškę ar iš- šovę keletą kartų...“, „Ar taip, ar kitaip darysi, o rezul- tatas vis tiek bus blogas – ka- pituliacija ir okupacija“, „Kas mus šioje nelaimėje parems, aišku – tik vokiečiai. Gerai, kad jie laikosi, o kas bus, kai fašistus sumuš? Tuomet Sta- linas Lietuvą okupuos ne kaip

neutralią šalį, bet kaip priešišką. Tuomet pasi- gailėjimo iš bolševikų ne- lauk. Juk Stalinas lietuvius laikė nepatikimais“. Lin- gėnų kaimo žmonės, kaip visa Lietuva, perbrido kančių ir agonijos ugnį, nedidelis kaimas patyrė daug netekčių, ypač Rytų Lie- tuvoje įsižiebus pasiprieši- nimo okupantams židi- niams. Atėjo laikas, kai paskutiniame savo „sei- melyje“ lingėniškiai kal- bėjo: „Vargu, ar daugiau susirinksime, nes mūsų kaimo žmones likimas iš- blaškė po platų svietą, – kalbėjo 1958 metų rudenį

paskutiniame „seimelio“ „po- sėdyje“ Petras. – Atsi- vei- damas linkiu nepamiršti giminės, niekada neprarasti vil- ties ir pasitikėjimo savo jégo- mis. Kur bebūtume, visur skleisime gerus Lingėnų pa- pročius, meilę ir viltį žmo- nėms“.

Šie kaimo šviesuolio žo- džiai tada žmonių širdyse įžiebė viltį. Ji aplankė mus tik 1990 metais, nešina toms die- noms svarbiausią žodį – At- gimimas. Nemažai nuo to lai- ko Lietuvoje būta pokyčių ir istoriniai tapusių įvykių, kei- tesi žmonių kartos ir jų gyve- namoji vieta. Neaplenkė jie ir Lingėnų. Dabar jau ir kaimo néra, bet atsirado iš to krašto kilę žmogus, gebėjęs surinkti visus šiame žemės lopinėlyje glūdėjusius grynuolius, tinka- mai juos sudėlioti ir į knygos puslapius pažerti. Autorius pateikia ir savo požiūrį į Lie- tuvai aktualias problemas, patriotiškumo krizę, huma- nizmo stoką. Jis taip pat siūlo Seimo rinkimus rengti pagal profesijas, kad kiekviena profesinė grupė deleguotų kandidatus, geriausius savo profesiją išmanančius žmo- nes. Esą tokiu būdu išrinkti Seimo nariai darys geriausius sprendimus Lietuvai, pri- klausys nuo rinkėjų pasitikė- jimo, o ne nuo partijų dikta- vimo, kaip dabar.

Knygos pabaigoje auto- rius rašo: „Globokime ir pu- selékime Lietuvėlę, nes kitos Tėvynės neturime“. Įsilau- sykime į šių žodžių aidą.

Aušra ŠUOPYTĖ

Tremties vaikai

Tremtiniai, pavilioti dangaus mėlynės

Kazio Domarko gyvenimo vingiai ir keliai – kaip ir daugelio mūsų tautiečių netekčių ir praradimų sovietų okupacijos metais. Gimęs 1930 metais Plungės rajono Selenių kaime šešių vaikų ūkininkų šeimoje, pačios savo jaunystės pradžioje pažino Laisvės kovų kainą ir išdavysti pašekmes. Iškūstas, kaip partizanų rėmėjas, 1947 metų gegužės 5 dieną Karo tribunolo bendoje 23 asmenų byloje buvo nuteistas kalėti septynėiams metams. Toliau jo biografijoje atsirado Mordovijos, Karagandos lageriai su griežtomis ir žmogaus orumų žemiančiomis taisyklemis. Kadangi Kazio šeima 1948 metais jau buvo ištremta į Krasnojarsko krašto Bogučanų rajoną, jis, atlikęs bausmę lagerje, privalėjo vykti į šeimos tremties vietą. Iš protėvių paveldėtas žemdirbio darbštumas ir atkaklumas įveikti gyvenimo primetamus sunkumus padėjo atsiesti. Kazui Domarkui iki šiol nesvetimi poezija ir humoro jausmas. Tada, Karo tribunolui paskelbus nuosprendį, jis sukūrė eilėraštį ir paraše į talpų sasiuvinių kaip vieną iš jo eiliuotų posmų patriotine tema:

*Teismo salė be teisybės,
be lietuviškos kalbos.
Pagiriotas čekistas
teisė žmones Lietuvos.
Praleidęs naktį restorane,
Lietuvos patriotus
banditais vadino.*

Tremtyje su tremtine Angele Kuskyte sukūrė šeimą ir ten sulaukė dviejų dukterų – Ramutės (1957) ir Marytės (1958) bei dviejų sūnų dviņių – Kazio ir Jono (1962). Su pagausėjusia šeima Domarkai 1973 metais sugrižo į Lietuvą ir apsistojė Marijampolėje, nes savo gimtajame rajone vietinės valdžios nebuvo pageidaujami. Šio miesto mokyklos-internato direktoriaus pavaduotojas J. Vosylius, peržiūrėjęs Kazio Domarko ilgą tremtyje įgytų profesijų sąrašą, įdarbino staliumi ir paskyrė kambarį pagalbinėse patalpose. Gausiai šeima buvo ankšta, bet vietinio KGB viršininkui Vilkui tai pasirodė per daug gerai ir jis Kazio paklausė: „Kas tau leido su žmona apsistoti? Esate iš banditų šeimos.“ Bet sukelta audra pamažu aprimo.

Dvyniai broliai Kazys ir Jonas Marijampolėje pradėjo mokytis 3-iosios vidurinės

mokyklos penktoje klasėje. Šioje mokykloje veikė parašiutininkų būrelis, patraukęs brolių smalsumą. Jie abu nuo vaikystės buvo nenuoramos: tremtyje jau nuo 8–9 metų savarankiškai motociklu važiuodavo ieškoti pasiklyduotos tėvų karvės, buvo ir ne vienai nekaltų išdaigų iniciatorių. Jie abu 1976 metų gegužės 3-iąją, savo keturiolikos metų suakties dieną, įvykdė pirmuosius šuolius iš lėktuvo ir nenuspėjama trauka būsenai tarp dangaus ir žemės taupo neatskiriamą jų jaunystės dieną dalimi. Turėdami po septynis šuolius broliai dviniai buvo priimti į Marijampolės Aviacijos techninių sporto klubą (ATSK).

Nors abu broliai Domarkai šiame sporto klube buvo tarp pirmūnų, Kazį lydėjo nesklandumai: šuolio metu lūžo koja, vėliau – ranka. Trauma pažeistoje rankoje paliko pėdsakus visam likuoniam gyvenimui, tad teko atsisakyti šios sporto šakos.

nių šalių parašiutininkų grupės akrobatikos varžybose iškovojo trečiąją vietą ir buvo apdovanotas bronzos medaliu, o už šuolio tikslumą į nurodytą objektą buvo pripažintas antruoju ir pagerbtas sidabro medaliu.

Lemtingą 1981 metų liepos 13 dieną Pociūnų aerodrome įvyko neatitaisoma tragedija, kai dėl parašiutų nesklandumų Joną Domarką žemė sutiko nesvetingai – prisiliemas prie jos buvo mirtinės. Apie šį įvykį lakūnas atsmajoras Eugenijus Raubickas, nuo 2007 metų dirbantis Aleksoto aerodromo direktoriumi, savo straipsnyje „Mūsų aviatorių katastrofos. Neįlimingi atsitikimai Lietuvos sportinėje aviacijoje“ 1994 metais Lietuvos aviacijos muziejaus metraštyje Nr. 2 rašo: „Parašiutininkui iš Marijampolės, sporto meistrui Jonui Domarkui tarnybos TSRS oro desantinėje kariuomenėje metu, rinktinės stovykloje Pociūnuose, atliekant akrobatinį šuolių neišskleidė parašiutas PO-9, o skleidžiant atsarginį, jis iргi neprisipildė oro“. Iki lemting-

Vladas Montvydas-Žemaitis, Etmonas yra vienas iš ilgiausiai išsilakiusių Lietuvos partizanų apygardų vadų visoje Lietuvoje ir buvęs partizanu visą rezistencinį laikotarpi. Varnių miestelis Telšių rajone yra artimas Vladui Montvydui. Miestelis yra šalia vienintelio Lietuvos Lūkšto ežero, kuriamo aptinkama gintaro. Varniuose nuo senų laikų gyveno įžymūs, šviesūs žmonės. Pusę tūkstantmečio veikė vyskupija, o virš šimto metų – dvasinė seminarija. Čia ne vieną pralaimėjimą patyrė švedai, kryžiuočiai. Užsispyré žemaičiai priešinosi ir kitiems atėjūnams. Raudonieji, okupavę Žemaitiją, Varniuose įkurdiuno stiprū NKVD skyrių, kurio centras buvo miškų urėdijos pastate. Tuo metu jis stovėjo atokiau nuo miestelio centro, po juo būta rūsių „nusikaltėliams“ kalinti. NKVD neužsiėmė vagių ir žmogžudžių gaudymu, atvirkšciai, įvkdė plėškišką veiklą. Netoli administracinio pastato stūksojo senas tvartas su daržine, už jo, netoli, telkšojo uždurėjusi kūdra. Į daržinę atpažinimui būdavo vežami nukauti partizanai. Girdėjė tuometiniai gyventojai pasaikoja, kad kovotojų kūnai būdavo užkasami į uždurėjusių kūdrą.

Varniuose Vladas Montvydas tarnavo Lietuvos kariuomenėje, pas Varnių stalias ir kalvius mokėsi amatų. Čia nacių okupacijos metais įsteigė kooperatyvą bei aprūpindavo miestelio gyventojus maisto produktais. Varnių bažnyčioje tuokėsi su žmona Bronislava, čia krikštysti visi penki vaikai, čia į šeimos kapą Amžinam poilsiu atgulė žmona Bronislava, tik šeimos kape Vladui skirta vieta tuščia. Ruošiantis partizaniniams karui, pas miestelio kalvius remontuodavo šaunamuoju ginklus. Varnių valsčiaus apylinkėse 1943–1944 metais organizavo Lietuvos laisvės armijos „Vanagų“ būrius. Karinės taktilės apmokymus pravesdavo Varnių apylinkės miškuose. Jo pagrindinė partizanavimo zona – Varnių apylinkės. Artėjant antrajai sovietų okupacijai, V. Montvydas, kaip ir daugelis, nesitraukė į Vakarus. Nepaliko Žemaitijos nei tada, kai Lietuvos laisvės armijos iškūrėjas Kazys Veverskis, išvykdamas iš Žemaitijos, siūlė kartu per-

Paskutinis partizaninio karo štabas

sikelti į kitą rajoną, kad būtų saugiau. Savo klestiniame ūkyje, septyni kilometrai nuo Varnių miestelio, Nevardėnų kaime, įrenginėjo slėptuvės ir ruošėsi partizaniniams karui, užsițetusiam beveik dešimtmety. 1944 metų Kūcių vakarą okupantai iki pamatų sudėgino pavyzdingą šeimos ūkį. Žemaitijos kaimų valstiečiai išaugino penkis mažamečius jo vaikus, išleido į kaimų mokyklas svetimomis pavardėmis. Vladas Montvydas, paruošės lietuviškus pasus, siūdavo patikimus žmones į tremties rajonus „vogti“ tremtinį. Grįžę tremtiniai būdavo ieškomi. Kai kurie papildydavo partizanų gretas.

1953 metų rugpjūčio 23-iosios vakarą tarp Lūkšto ir Paršežerio V. Montvydas išduotas žuvo kartu su adjutantru Broniumi Alūza-Bedaliu. Varniuose, NKVD kieme, prie tvarto buvo paniekinai sumesti paskutinių Žemaičių apygardos partizanų palaikai: Vlado Montvydo, Žemaičio ir Broniaus Alūzosi. Atpažinimui atvesti gyventojai prisimena, kad žuvusių Lietuviškos kariškos uniformos buvo sveikos, tik galvos – šautinės žaizdos. Padaryta išvada, kad paskutinius šovinius juodu pasilikė sau. Apibūdinant partizaninio karo paskutinio štabo narius, turėtų būti pavyzdys šių dienų jaunimui. Vado adjuntas Bronius Alūza-Bedalis, žymios Žemaitijos partizanės Monikos Alūzaitės brolis, nei dvidešimties nesulaukęs ir beveik dvejus metus partizanavęs, žuvo kartu su vadu, buvusiu jam ir tévu, ir draugu, ir bendražygiu.

„Sukluskite, jaunime, jam nebuvo nė dvidešimties. Kai kurie iš mūsų taip dažnai jau numu bandome pateisinti savo klaidas ir neveiklumą,“ – rašo šiandien Telšių rajono Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazijos mokinė Jurga Kviatkauskaitė knygutėje „Pažink Lietuvos šaulius“.

Irena Pelkutė gimė 1932 metais. Dar būdama Laukuvos vidurinės mokyklos mokinė, pirmuosius savo eilėraščius Vilnelės, Neringos slapyvardžiais perduodavo į pogrindžio spaudą. Baigusių vidurinę mokyklą, jau dirbančią Rietavo rajono Medingėnų septynmetėje mokykloje MGB pradėjo seksti, nes sužinojo jos ryšius su pogrindžio spauda.

(keliamas į 6 psl.)

Jonas Domarkas su vėliava tarp sporto klubo narių
Nuotrauka iš Domarkų šeimos archyvo

Jonas sėkmingai sportavo. Būdamas septyniolikos metų jis gavo sporto meistro vardą, 1980 metais, pašauktas būtenai karinei prievolei, buvo pakviestas prisijungti prie 54 Sovietų sąjungos centrinio sporto klubo parašiutininkų komandos. Dalyvavo tarptautinėse varžybose tarp to meto socialistinio bloko šalių. Turejo daug apdovanojimų už asmeninius pasiekimus. Vilniuje vykusiosiose socialisti-

go šuolio iš pamėgtos dangaus mėlynės, jis buvo atlikęs 1828 šuolius parašiutu. Neįlimingės dieną į įvykio vietą Pociūnuose iš Vilniaus atskubėjo lakūnas ir parašiutininkas Petras Brundza, nuo 1973 metų ējės Lietuvėje veikiančios sukarintos vienuomeninės organizacijos pirmininko pavaduotojo pareigas ir rūpinėsis parašiutininkų paruošimu.

(keliamas į 6 psl.)

Tremtiniai, pavilioti dangaus mėlynės

(atkelta iš 5 psl.)

Nepraejus metams, 1982 metų gegužės 30 dieną, jis tragiškai žuvo kartu su bortmechaniku Aleksandru Kuliku, po variklio pakeitimo bandydamis lėktuvą „An-14“. Lietuvos sportinė aviacija tuo laikotarpiu patyrė dar vieną skaudžią netekį. 1981 metų rugpjūčio 6 dieną Borkų aerodrome netoli Maskvos Sovietų sąjungos rinktinės stovykloje treniruotės metu lūžo tarptautinės klasės sporto meistro Stepono Arciškevičiaus pilotuojo lėktuvo „Jak-50“ sparnai. Lakūnas buvo daugkartinis Sovietų sąjungos ir tarptautinių varžybų čempionas.

Artimųjų skausmą dėl patirtos Jono Domarko netekties aštrino įvairios prielaidos dėl įvykusios nelaimės, bet išsamiai tyrimo rezultatų niekas nenorėjo pateikti, prisdengdami karinės paslapties priedanga. Jono Domarko laidotuvė metu Marijampolės kapinėse kalbėjusi buvusi trenerė Birutė Kailiūvienė tapatino lakūno trauką dangaus mėlynei su Dariaus ir Girėno ryžtu garsinti Lietuvos vardą.

Jono brolis Kazys, šiuo metu Marijampolėje užsiimantis verslu, nepamiršta savo tėvų ir protėvių tremties takų. Jis yra įkūrės asociaciją „Tremties vaikai“, kurios tikslas žadinti istorinę atmintį tarp jaunų žmonių. Surengė kelias išvykas į buvusias tremties vietas Krasnojarsko krašte, susitikimus su ten gyvenančiais mūsų tautiečiais. Jo išvykos buvo pastebėtos vietinės spaudos. 2009 metais Kras-

nojarsko krašto Bogučanų rajono laikraštis „Angarskaja pravda“ apie vieną jo ekspediciją publikavo straipsnį „Vaikystės krantai“. Savo lėšomis Kazys Domarkas 2007 metais sukūrė valandos trukmės dokumentinį filma „Aš einu senelių, tėvų pramintu kančių taku“, kuriame atkurti buvusių lietuvių tremties vietovių vaizdai, bylojantys, kad praėjus beveik pusėi amžiaus ten niekas nepasikeitė. Dar liūdniai nuteikia epizodai iš susitikimų su ten likusiais mūsų tautiečiais, dėl įvairių aplinkybių taip ir negrūžusiai į savo tėvų kraštą, net primiršusiai gimtają kalbą. Iš viso asociacijos fonduose sukaupta trylikos valandų filmuotos medžiagos iš tremties vietovių Sibire. Dalis šios filmuotos medžiagos yra perduota Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centri bei Lietuvos Nacionaliniam muziejui. Kazys Domarkas suorganizavo Marijampolės visuomenės susitikimą su Krasnojarsko kultūrinės tautinės bendrijos „Lituanika“ pirmininku Antanu Rasiuliui. Ši bendriją turi chorą „Rūta“ ir sukurusi filmą apie savo veiklą.

Angelė ir Kazys Domarkai, praėjė stalininių represijų kelią bei patyrę skaudžią sūnaus Jono netekį, šiuo metu gyvena Marijampolėje aštuonių vaikaičių ir tiek pat provaikaičių apsupty. Jie laimingi, nes dar turi galimybę naujausių laikų Lietuvos istoriją sužinoti ne tik iš istorijos vadovėlių, bet ir iš šios skaudžios istorijos liudininkų – savo šeimos narių.

Vytautas GULIOKAS

Paskutinis partizaninio karo štabas

(atkelta iš 5 psl.)

Mergina buvo tardoma, kankinama. Matydama, kad enkavedistai nepaliks ramybėje, kad ištrūkti iš jų pinklių nepavyks, sutiko bendradarbiauti. Ištrūkusi pasiprašė į Žemaičių apygardos štabą. Buvusi bendramokslė Teresė Rubšytė-Ūksienė suvedė su apygardos vadu Vladu Montvydu. Čia priėmė priesaiką ir tapo partizane Neringa, pradėjo redaguoti pogrindžio spaudą. I. Pelkutė turėjo neišpasakyta gamtos dovaną – poetės talentą. Jos eilėraščiai turi išliekamą vertę. Dažnai sueigose bei iškilmingų datų minėjimuose skamba iš jos krūtinės tuomet išsilieję posmai. Po vado ir adjutanto žūties buvo išduota ir štabo pogrindžio spaustuvė. Apsuptame bunkeryje ji gyva nepasidavė, įvykdė partizaninę priesaiką. Archyvuose išliko Varnių čekistų surašytas aktas, kuriame teigama, kad Irenos Pelkutės kūnas užkastas netoli Varnių NKVD kiemo 1953 metų rugpjūčio 30 dieną, 23 valandą. Kažkodėl padaryta vienintelė išimtis – išliko įrašas, kur užkasti palaikai. Ten dabar stovi metalinis kryžius.

Taip apibūdinamas partizaninio

karo paskutinio štabo narių likimas. Liko dar vienetai partizanų, tačiau štabų nebesudarė, veiklos nebevyštė.

Viena iš ilgiausiai veikusių Žemaičių apygarda ne tik nenutraukė pogrindžio spaudos leidimo, bet ir įkūrė „Vyčių“ sąjungą – neginkluotą pasipriešinimo okupacijai organizaciją. Kadangi partizaninis karas blėso, jaunimas buvo nusiteikęs patriotiškai, Vakarų Lietuvos srities vadas A. Bakšys-Klajūnas 1952 metais pasiūlė prieš okupaciją naują pasipriešinimo formą. „Vyčių“ sąjungos nariais galėjo būti legaliai gyvenantys ir besimokantys jaunuoliai. Žemaičių apygardoje buvo jau 11 prisiekusių narių.

Džiugu, kad varniškiai prisimena savo krašto istoriją, dėl Tėvynės laisvės kovoju siusius ir gyvybę aukoju siusius patriotus. Tai aktualu ir jauniesiems gimnazistams, nes ir tuo laiku toje pačioje gimnazijoje veikė Vlado Montvydo iniciatyva įkurtos pogrindžio organizacijos. Artėjančiais 2013 metais sukaks 60 metų, kai buvo sunaikinta Žemaičių apygarda ir Lietuvoje bai-gesi partizaninis karas.

Irena MONTVYDAITĖ-GIEDRAITIENĖ

Išliko atminty

Nors daug metų praėjo nuo tos dienos, bet vis dar negaliu jos pamiršti. Tai buvo 1946-ųjų vasario 18-oji.

Prabudusi ryte prisiminiau naktį sapnuotą sapną: prie manęs šliaužė būrys galvas iškėlusiu gyvačių, o aš paėmusi aštrų daiktą, kuriuo paprastai grūsdavome šutintas bulves kiaulėms, vis kapojau, kapojau... Toki pat sapną sapnavo ir mano mama...

Buvo pirmadienis, turgaus diena. Palikusi dar miegančius savo vaikus – šešių mėnesių sūnelį ir dvejų metukų dukrytę, išėjau į turgų apsipirkti.

Eidama gatve, kuri ir dabar ir tada vadinosi T. Vaitkaus, sutikau būrį ginkluotų kareiviu. Jų vyresnysis paklausė manęs, kokie žmonės čia gyvena. Aš išvardijau pavardes. Jis, neįgirdęs ieškomos pavardės, nuėjo.

Pasirodo, jie

Leokadija Vanagienė-Miškinienė su vaikais Venta ir Viliumi. Sibiras, 1953 metų birželis

kareiviai pakilo, vyresnysis pasakė, kad mus išveš už Lietuvos ribų. Kareiviai pakartojo: „Na Ural, na Sibir“. Vyresnysis liepė susiruošti. Mama rengė dukrelę, aš – sūnelį, o maisto nebuvó kam įdėti...

Nuvežé mus į stribų būstinię, buvusių miesto centre, kur dabar įrengtas restoranas „Beržas“, ir ten išlai-pino. Po kiek

Lietuviai tremtiniai su vaikais. Sverdlovsko sr. Novaja Lialia. 1946 metų liepa

Tremties vaikai. Novaja Lialia. 1946 metų rugpjūtis

ieškojo mano namų.

Turguje sutikau pažistamą merginą Anelę Jančiauskaitę. Ji pasakė, kad vasario 19–20 dienomis bus tremiai žmonės. Sunerimau.

Paskubomis apsipirkusi skubėjau

laiko prie manęs priėjo tas pats kareivius vyresnysis ir paklausė, ar turiu pinigų. Truputį turėjau, tai jis mane nusivedė į čia pat buvusių turgelį nupirkti vaisių kams maisto. Nupirkau keilias bandeles. Jos buvo vienintelis mūsų maistas ilgos kelionės metu. Vandens neturėjome, tai visi – dideli ir maži, laižėme apledėjusius vagonų langų rémus ir taip važiavome į Rytus dylikai ilgų, sunkių, šaltų bado metų.

Leokadija VANAGIENĖ-MIŠKINIENĖ

2012 m. balandžio 13 d.

Tremtinys

Nr. 14 (988)

7

Danutė Bartulienė

1932–2012

Balandžio 4 dieną, po sunkios ligos mirė buvusi „Tremtinio“ stilistė Danutė Bartulienė.

LPKTS darbuotojai, „Tremtinio“ bendradarbiai prisimena Danutę Bartulienę kaip darbšią, pareigingą, nuoširdžią patarėją, gebančią betarpiskai bendrauti. Jos redaguoti spaudos leidiniai, knygos užima deramą vietą literatūros ir žurnalistikos kloduose.

Būdama meniškos prigimties, muzikos meno krislelius perdaivė trims savo vaikams – Vidmantui, Sauliui ir Rasuolei žymiems muzikams.

Pažinojusiųjų ir artimai bendravusiuju su Danute Bartulienė atmintyje išliks taurios asmenybės ir nuoširdaus žmogaus prisiminimas.

Palaidota Kauno Romainių kapinėse.

„Tremtinio“ redakcijos darbuotojai

Romualda Tylienė

1933–2012

Romualda gimė Jonavos geležinkelio stoties budėtojo Vytauto ir Elenos Blažių šeimoje. Tėvai buvo šviesūs, išsilavinę, savo valstybės patriotai, abu dalyvavo šaulių organizacijoje. Po kurio laiko tėvas pradėjo dirbtį Kauno „Maiste“. Nusipirkė ūkelių Užusalių kaime prie Kalnėnų geležinkelio stoties. Čia prabėgo Romualdos vystė, baigė Kalnėnų pradžios mokyklą.

1944 m. šeima persikėlė į Kauną. Po metų – Klaipėdą. Romualda įstojo į Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnaziją, baigė keturias klases ir įstojo į Klaipėdos mokytojų seminariją. Tačiau šeimą ir Romualdą užgriuvo sovietiniai persekiojimai. 1946 m. suėmė tėvą, buvusį šaulį, 1941 m. sukilėlių, nuteisė 10 m. konklagėlio ir keleriems metams tremties. Mamą, likusią su penkiais nepilnamečiais vakaus, išvarė iš tarnybinio bu-

to. 1950 m. antrakurse Romualdą pašalino iš Mokytojų seminarijos. Bandė ieškoti darbo. Kai pasakydavo, kad tėvas suimtas, kalba pasibaigdavo. Istojo į Klaipėdos vakarinę gimnaziją. Po kurio laiko pavyko grįžti į Mokytojų seminariją, kurią baigusi išvyko dirbtį mokytoja į Klaipėdos rajono Gribžėnų septynmetę mokyklą.

Įstojo į Vilniaus pedagoginio instituto neakivaizdinį skyrių ir pradėjo Lietuviai kalbos ir literatūros studijas. Pradėjusi dirbtį Priekulės rajono Veiviržėnų vidurinėje mokykloje su istorijos mokytoju Antanu Tyla sukūrė šeimą. 1958 m. rudenį persikėlė į Vilnių. 1959–1960 dirbo Vilniaus universiteto mokslo darbų redakcijoje. Tuo metu gimė dukra Audronė, po kurio laiko sūnus Gediminas. 1960 m. pradėjo dirbtį vaikų lopšelio darželio auklėtoja, vėliau – vedėja. 1970 m. baigė iki-mokyklinių vaikų ištaigų vadovų kursus. Nuo 1982 m. iki

Pro memoria

pensijos dirbo auklėtoja Vilniaus aklujų ir silpnaregių mokykloje – internate.

Vaikai išsimokslino, sukurė šeimas. Romualda džiaugėsi keturių vaikaičių – Martyno, Vytenio, Gabrieles ir Antanuko pasiekimais ir gerumu.

Irbūdama pensijoje neieškojo ramybės. Džiaugėsi Lietuvos nepriklausomybės atkūrimu. Per Sausio 13-osios ir rugpjūčio pučio įvykius kartu su šeima budėjo prie parlamento. Tapo TS-LKD nare.

Antanas Tyla, vaikai ir vaikų šeimos

Skelbimai

Balandžio 14 d. (šeštadienį) 11 val. Biržų „Aušros“ viendienės mokyklos salėje (Vytauto g. 47) įvyks LPKTS Biržų filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą, galėsite sumokėti nario mokesčių ir užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Balandžio 15 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūrų technikos fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) įvyks Klaipėdos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos ataskaitinis susirinkimas – konferencija. Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite sumokėti nario mokesčių ir užsisakyti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Balandžio 21 d. (šeštadienį) 11 val. Šiaulių miesto savivaldybės salėje (Vasario 16-osios g. 62) įvyks Šiaulių miesto ir rajono moksleivių „Partizanų dainos“ festivalis.

Malonai kviečiame dalyvauti.

Balandžio 22 d. (sekmadienį) 14 val. Kėdainių kultūros centre (J. Basanavičiaus g. 24) įvyks LPKTS Kėdainių filialo ataskaitinis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą, galėsite sumokėti nario mokesčių, užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Balandžio 21 d. (šeštadienį) 11 val. Įvyks Lietuvos laisvės kovos sajūdžio ataskaitinis rinkiminis susirinkimas.

10 val. šv. Mišios Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Iguilos) bažnyčioje. **11 val.** suvažiavimo pradžia Kauno igulos karininkų ramovėje (Mickievičiaus g. 19).

Malonai kviečiame dalyvauti visus karinius savanorius ir Laisvės kovų dalyvius.

Gegužės 12 d. (šeštadienį) kviečiame buvusius Permės sr. Kudymkaro r. Galiašoro ir Šarvolio gyvenviečių tremtinius ir politinius kalinius į susitikimą Vilniaus r. Zujūnuose, Pergalės g. 14, pas Zitą ir Julių Simonavičius. Teirautis tel. 8 614 68 062.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>

Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB "SEB" bankas.

Redaktorė

Jolita Navickienė

Redakcija:

Dalia Maciukevičienė,

Vesta Milerienė

Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

LT-44309, Kaunas, tel. (8 37)

323 204, faksas (8 37) 323 214.

Indeksas 0117.

El. paštas:

tremtinys@zebra.lt

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ remia

Spausdino spaustuvė UAB

“Rinkos aikštė”, Josvainių g. 41,

Kėdainiai

Ofsetinė spauda 2 sp. lankai.

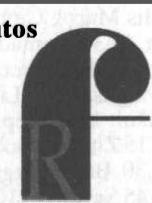
S P A U D O S ,

R A D I O I R

T E L E V I Z I O S

R È M I M O

F O N D A S

Kaina 1,75 Lt

Tiražas 2970. Užs. Nr.

ILSEKITES RAMYBEJE

Ona Varnienė

1915–2012

Gimė Utenos aps. Vyžuonų valsč. Var-kuju k. 1948 m. su vyru Petru ir dukterimis Zofija ir Laimute išstrepta į Krasnojarsko kr. Kazachinsko r. 1958 m. grįžo į Lietuvą.

Palaidota Vyžuonų kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamame gimines ir ar-timuosis.

LPKTS Utenos filialas

Pranas Rimkus

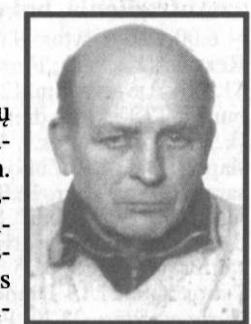
1925–2012

Gimė Žemaičių Naumiestyje, ūkininkų Rozalijos ir Motiejaus Rimkų šeimoje. Pra-

nas buvo vyriausias iš septynių vaikų. 1943 m. pavasarį kartu su kitais klasės draugais už iš-puolius prieš hitlerjungendus buvo pašalin-tas iš progimnazijos. Vėliau mokėsi Švėkš-nos bei Šilutės gimnazijose. Mokydamasis Šilutės gimnazijoje ištraukė į pasipriešinimo sovietinei okupacijai veiklą, platino antisovietinę literatūrą. 1946 m. buvo arestuotas ir nuteistas 5 me-tams kalėti, dirbo Kolymos aukso kasyklose. Grįžę į gimtąjį Žemaičių Naumiestyje dirbo tarybiniame ūkyje, melioracijoje ir kitus darbus. Sukūrė šeimą. Užaugino dukterį ir sūnų. Prasidėjus Atgimimui, aktyviai dalyvavo Sajūdžio, visuomeninėje veikloje, giedojo bažnyčios chore. Jam suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas.

Palaidotas Žemaičių Naumiesčio kapinėse.

Užjauciamame artimuosis.

LPKTS Šilutės filialas

Stanislovas Dručiūnas

1926–2012

Gimė Rokiškio aps. Jūžintų valsč. Za-liečiškių k. Jaunystę teko praleisti Krasno-jarsko sr. Popovo k. 1957 m. grįžo į Lietuvą. Gyveno Jūžintų apyl., Pilkėnų k. Dirbo Jū-žintų tarybiniame ūkyje.

Nuoširdžiai užjauciamame šeimą.

LPKTS Rokiškio filialas

Vytautas Gelgotas

1930–2012

Gimė Kalvarijoje, Marijampolės aps. Motina, gimnazijos mokytoja, buvo vietos šaulių būrio vadė, tėvas – savanoris. 1941 m. šeima išstremta į Tomsko sr. Parbigo r. Svet-zelionėlėnė gyv. Ten 1944 m. mirė motina.

Vytautui su broliu ir penkiais pauaugliais lietuvių pavyko slapta pasitraukti į Lietuvą. Lietuvoje buvo suimtas. Vėliau išstremtas į Kemerovo sr. Vagine susipažino su Birute, kuri tapo jo žmona. Tremtyje Vytautas mokėsi piešti pas buvusį politinį kalinių vokietį Kurtą Zaifersą ir vėliau tapo dailininku. Į Lietuvą šeima grįžo 1956 m. su dvieju vaikais. Ap-sigyveno Kazlų Rūdoje. Vytautas daug metų buvo miškų ūkio dailininku. Nutapė tris „Kryžiaus kelius“. Jo „Kryžiaus kelio“ stotys ir vyskupo kankinio Vincento Borisevičiaus portretas puoslia Kazlų Rūdos bažnyčią.

Palaidotas naujosiose Kazlų Rūdos kapinėse.

LPKTS Kazlų Rūdos filialas

Algimantas Gaučys

1936–2012

Gimė Rokiškio aps. Jūžintų valsč. Ja-neliškių k. 1951 m. kartu su tėvais iš-stremtas į Krasnojarsko sr. Jeniseisko r. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Gyveno ir dir-bo Obeliuose.

Palaidotas Jūžintų kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamame žmoną Bro-nislavą.

LPKTS Rokiškio filialas

